

En hamster på tv

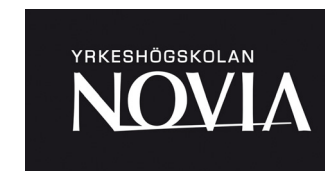
En hamster på tv

Ett samarbete med Rundradion

LINN NYHOLM

Examensarbete
Yrkehögskolan Novia
Formgivning 2013

◆ Abstrakt

YRKESHÖGSKOLAN NOVIA

Utbildningsprogrammet för Formgivning
Formgivare (YH) Inriktning Beklädnad, Åbo

EXAMENSARBETE

SKRIBENT Linn Nyholm

TITEL En hamster på tv - ett samarbete med Rundradion

HANDLEDARE Tuula Bergqvist

SPRÅK Svenska

TIDPUNKT Hösten 2013

SIDANTAL 76

I mitt examensarbete har jag planerat och tillverkat en hamsterkostym åt en karaktär i Rundradions nya produktion med arbetsnamnet Småfolk. Arbetet är ett samarbete med Rundradion och centralt i arbetet har varit samarbetet med Jenny Ingman och Rebecka Erlands vid Rundradion.

För att få en större förståelse för vilka egenskaper kostymen behöver så har jag genom intervjuer med skådespelare och en kostymör samt genom litteratur forskat i kostymering för film och tv. Syftet med examensarbetet är att lära mig mera om kostymering för tv och film, samt att skapa en fungerande och visuellt tilltalande kostym.

GRAFISK FORM Linn Nyholm
PROGRAM Adobe InDesign, Adobe Photoshop
TYPSNITT Calibri, Nueva Std Condensed
TRYCK Fram, Vasa 2013

◆ Tiivistelmä

AMMATTIKORKEAKOULU NOVIA

Muotoilun koulutusohjelma

Muotoilija (AMK) Suuntautumisala Vaatetus, Turku

OPINNÄYTETYÖ

TEKIJÄ Linn Nyholm

TYÖN NIMI En hamster på tv - ett samarbete med Rundradion

OHJAAJA Tuula Bergqvist

KIELI Ruotsi

AIKA Syksy 2013

SIVUMÄÄRÄ 76

Opinnäytetyössäni olen suunnitellut ja toteuttanut hamsteripuvun Yleisradion uuteen Småfolk-produktioon. Lopputyö on tehty yhteistyössä Yleisradion kanssa ja keskeisenä osana on ollut yhteistyö Ylen Jenny Ingmanin ja Rebecka Erlandsin kanssa.

Ymmärtääkseni, mitkä ominaisuudet puvussa ovat tärkeimmät, olen haastatellut puvustajaa ja näyttelijöitä. Olen myös tutkinut televisio- ja elokuva-alan puvustamisesta kertovaa kirjallisuutta. Lopputyön tarkoituksena on oppia tv- ja elokuva-puvustamista sekä toteuttaa toimiva ja näyttävä puku ohjelmaan.

◆ Abstract

NOVIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Design

Designer, Specialization Clothing, Åbo

BACHELOR'S THESIS

AUTHOR Linn Nyholm

TITLE En hamster på tv - ett samarbete med Rundradion

SUPERVISOR Tuula Bergqvist

LANGUAGE Swedish

DATE Autumn 2013

NUMBER OF PAGES 76

For my bachelor's thesis I designed and made a hamster costume for a character in YLE's new production Småfolk. The work is a collaboration with YLE and a central point in my work has been the collaboration with Jenny Ingman and Rebecka Erlands from YLE.

To get a better understanding for the which the costume needs, I read relevant literature and interviewed some actors and one costume maker. The purpose of my bachelor's thesis is to learn more about costume making for tv and film, and to make a functionable and visually appealing costume.

Tack

Tuula för bra handledning och uppmuntran

Jenny och Rebecka för att ni gjorde mitt examensarbete möjligt, och för all hjälp jag fått

Susanne och Alma för givande intervjuer

alla fina **Vänner** för all uppmuntran och allt stöd

Niclas för att du alltid fått mig att fortsätta kämpa, och för all kärlek

bästa **Familjen** för att ni alltid tror på mig, stöttar och finns där

◆ Innehåll

1 Inledning2

Inledning	3
Syfte och metod	4
Uppdragsbeskrivning	5
Småfolk	6

2 Kostym för tv och film8

Skillnaden på kostym för teater och tv och fim	10
Kostymören	11
Kostymörens arbete	11
Material- och färgval	14
Material	14
Patinering	15
Färg och ljus	16
Skådespelaren	17
Att skapa en karaktär	18
Skådespelarens samarbete med kostymören	19

3 Hamstern22

Första mötet	24
Karaktären och utseendet	25

3.2 Planering28

Hamstern	29
Arter	29
Utseende och egenskaper	30
Skisser	31
Materialet	37

3.3 Tillverkning40

Mönsterkonstruktion	41
Livdel	42
Byxa	43
Livdel + byxa	44
Ärm	45
Arbetskisser	46
Provning	47

Tillskärning och sömnad	49
Hamstern får färg	51
Hamsterns ben	53

3.4 Foton	55
-----------	----

Dräkten	57
Dräkten med tillhörande kläder	61

4 Resultat och analys	66
-----------------------	----

Resultat	67
Förbättring	68
Samarbetet	69
Framtiden	70

5 Källförteckning	72
-------------------	----

Källförteckning	73
Bildförteckning	75

1

Inleding

◆ Inledning

Under mina fyra år som formgivningsstudering vid yrkeshögskolan Novia har jag provat på olika områden av branschen och försökt komma fram till vad det är som just jag brinner för och vill göra efter mina studier. Min första praktikperiod under våren 2011 gjorde jag för Åbolands kammarkörs produktion Henrik och häxhammaren. Det var då mitt intresse för kostymdesign väcktes. Under min andra praktikperiod valde jag att halva tiden pröva på att arbeta vid ett tvåmanna företag med inriktning på kläd- och gardinsömnad, och andra delen gjorde jag vid sömnadsatlejen vid Rundradion i Vasa, där kostymer för barnprogrammet BUUS-fredag tillverkades. Efter den här perioden fick jag bekräftat för mig själv att det jag vill arbeta med i framtiden är kostymdesign!

Det kändes alltså självklart för mig att arbeta med kostym för teater, tv eller film i mitt examensarbete så jag tog kontakt med människor i branschen, och förstas kontaktade jag också Rundradion. Jag hade tur och fick flera erbjudanden, men Rundradions erbjudande om att göra en kostym för deras nya produktion Småfolk kändes mest spännande och passade bäst in på mina önskemål om mitt examensarbets inriktning.

◆ Syfte och metod

Med det här examensarbetet vill jag ge mig själv en bredare kunskap om hur kostymer för tv och film tillverkas och vad som påverkar deras utseende. Jag vill sätta mig in i processen från en svävande plan till en konkret produkt. Jag vill också få en bättre helhetsbild av arbetsprocessen genom att ta reda på hur kostymen påverkar skådespelarens arbete.

I min forskningsdel kommer jag att använda mig av inhemsk och utländsk litteratur och intervjuer med en kostymör samt två skådespelare för att hitta information om ämnet. Jag kommer också använda mina egna erfarenheter om kostymering, som jag samlat på mig under mina praktikperioder.

I mitt praktiska arbete skall jag tillämpa mina egna kunskaper efter bästa förmåga genom att planera och tillverka en hamsterkostym till barnprogrammet Småfolk. En viktig del av arbetet kommer vara kommunikationen till arbetsgruppen vid Rundradion.

◆ Uppdragsbeskrivning

Mitt uppdrag är att planera och tillverka en hamsterkostym åt en vuxen kvinna för Rundradions nya produktion Småfolk som kommer börja sändas i tv under hösten 2013. Hamsterkostymen skall likna en riktig hamster men ha kvinnliga attribut. Dräkten måste också klara av de fysiska utmaningar som uppstår under inspelningarna.

Under mitt arbete kommer jag att få feedback av och diskutera dräkten tillsammans med Rebecca Erlands som ansvarar för sömnadsateljén vid Rundradion i Vasa och med Jenny Ingman som skriver manuset för hamsterns inslag och som också kommer att spela hamstern.

◆ Småfolk

Barnprogramet med arbetsnamnet småfolk är ett samarbete mellan Rundradion och konstverkstaden Malakta. Målgruppen är barn i 4-8 års ålder. I programmet får tittarna träffa en programledare och barn som tillsammans fundera på hur olika saker fungerar, såsom vänskap, sömn, tid, smaker, och rädsla. På platsen dessa befinner sig bor också "småfolk" som består av en livlig och klok hamster, tre rokokodamer som bor i ett dockskåp, farfar rost och hans barnbarn lillspiken samt musikanter som bor inne i en radio. Alla dessa karaktärers uppgift är också att förklara varför saker fungerar som de gör. (Personlig kommunikation, Erlands, Ingman, 15.05.2013)

2

Kostym för tv och film

För att få en bättre bild av hur en kostymör arbetar och vad som påverkar kostymens utseende så har jag forskat om just detta. Jag ville också få en bättre bild av skådespelarens del i det hela och har därför också intervjuat två skådespelare.

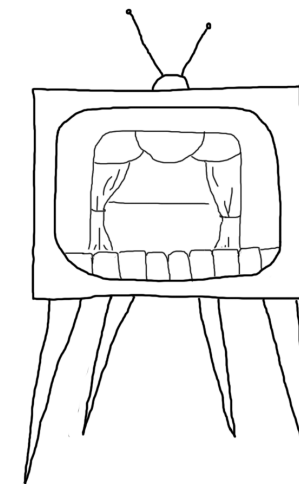
Jag börjar med att ta upp skillnaden på kostym för teater och för tv och film för att visa att skillnaden är större än man kan tro.

◆ Skillnaden på kostym för teater och för tv och film

Arbetsprocessen kan verka lika för att designa och tillverka kostymer för teater som för tv och film. Processen för film och tv är dock mycket kortare och intensivare än för teater säger skådespelaren Alma Pöysti. Hon påpekar också att på grund av detta så blir kontakten till kostymören och regissören mycket mindre inom en film produktion. (Pöysti, Personlig kommunikation, 15.05.2013)

En annan skillnad är att i film och på tv har du möjlighet att se närbilder och kläderna från alla vinklar, medan du alltid sitter relativt långt ifrån en teaterscen och du då ser en helhet och inte enskilda detaljer. Alltså är kostymerna för teater inte nödvändigtvis lika noggrant gjorda som när de skall synas i närbild på film. Detta inverkar också på material och färg. (Sepälä 2012, s. 18)

Kläderna är oftast bekvämare och mera funktionella på teater. Det är alltid utseendet som är viktigast när det kommer till kostym design, men i film krävs inga snabba byten och inte nödvändigtvis mycket utrymme för att röra sig fritt vilket gör kostymerna mer obekväma än på teater där kostymen inte får hindra skådespelarens fysiska utmaningar. (Pöysti, Personlig kommunikation, 15.05.2013)

◆ Kostymören

Kostymer har stor betydelse för en films visuella uttryck. Kostymerna är inte bara kläder på en människa, utan de berättar mycket om karaktären och stärker historien. En dräkt är mera än bara en utsmyckning, det är en viktig del av hela slutprodukten. (Sotti 2009, s.18)

◆ Kostymörens arbete

De som arbetar på kostymavdelningen är ansvariga för att designa och tillverka kostymer, hyra eller på annat sätt skaffa kläder som behövs till produktionen, samt att sköta kläderna under och efter produktionen. (Skillset 2010)

En kostymör ansvarar ofta för att designa kostymerna, men beroende på storleken på projektet kan kostymören ansvara för hela processen. (Seppälä 2012 s.3) Eftersom att jag själv har erfarenhet av mindre produktioner utgår jag i den här forskningen ifrån att det endast är en person som ansvarar för alla stadierna.

Det första kostymören gör är att läsa manuset och träffa regissören. Tillsammans med regissören diskuterar kostymören klädernas utseende och känsla, hon måste också diskutera idéerna med sminkösen, frisören och scenografen. Innan det praktiska arbetet inleds måste kostymören göra en ordentlig rollanalys. Detta för att få en bra bild av historien och karaktärerna. När kostymören läser manuset måste hon analysera bland annat vad det är karaktären tycker om och inte tycker om, vilken attityd han har, vad han arbetar med, hur han rör sig, relationer karaktären har till andra karaktärer, hur karaktärens klädsel kan göra rollen bättre och mer beskrivande samt i vilken livssituation han befinner sig. (Hakala 2010, s.12) Kostymörens uppgift är inte att bara ge karaktärerna kläder, utan att genom kläderna berätta historien bakom karaktären. (Seppälä 2012, s.3)

En omfattande research måste också göras innan kostymernas utseende kan bestämmas. Kostymören måste samla information om verkets genre och tidsepok i böcker, på museum, från

andra filmer, konstverk eller andra pålitliga källor. Denna research behövs göras för att kostymerna skall passa in i filmen utan att ifrågasättas. Kostymerna skall smälta in i historien och inte distrahera tittarna, vilket de kan göra om researchen inte gjorts ordentligt. (Landis 2007, s. xviii-xxi)

Skådespelarens utseende spelar också stor roll för hurdana kläder han skall bära. Man kan antingen stärka egenskaper som passar in i karaktären, eller dölja egenskaper som inte passar med hjälp av kostymen. Det är också viktigt att tänka på hur skådespelaren bär upp kläderna och hurdan karisma och utstrålning han har. (Seppälä 2012, s.19) Rebecka Erlands påpekar att man också måste tänka på vilken färgskala som passar just den skådespelare som spelar karaktären. (Personlig kommunikation, 15.05.2013) Skådespelaren måste känna att kläderna passar den roll han själv skapat utgående från manuset, och att kläderna är bekväma att använda. Det är viktigt att ta i beaktande skådespelarens fysik, och vad han måste klara av att göra i kläderna. (Hakala 2010, s.10)

När kostymören fått en bra bild av alla karaktärer och deras relation till varandra är det dags att börja designa kostymerna eller hitta redan befintliga kläder som passar karaktärerna. Ifall arbetet handlar om att ge karaktären vardagliga kläder som inte måste tillverkas från början till slut så är det viktigt att minnas att det inte handlar om att styla karaktärerna efter nutidens mode, utan att styla karaktärerna så de passar in i miljön och sammanhanget. (Seppälä 2012, s.11-12) Erlands säger att man skall minnas att det tar mycket mera tid än man tror att hitta kläder för styling, och budgeten är oftast liten. Det är också viktigt att samla på sig mycket kontakter för hyrning av kläder och dylikt. (Erlands, Personlig kommunikation, 15.05.2013)

Illustrationerna är viktiga när kostymerna skall designas för att få en så tydlig bild som möjligt av kostymörens ideér. Annat som också kan vara bra att göra är att samla material från researchen till en "moodboard". Ju mer material om sina ideér kostymören har att visa till regissören, desto bättre respons kan hon få om sin illussion.

Efter att kostymören har fått klartecken av regissören är det dags att påbörja tillverkningen. Det börjar med att kostymören träffar skådespelarna och tar deras mått. Sedan måste tygerna väljas, och oftast behöver tygerna bearbetas för att fås till önskat resultat. (Landis 2007, s. xx)

Designern måste vara beredd på att karaktären tar form i alla olika skeden i arbetsprocessen och kan ändras en hel del under arbetets gång. (Hakala 2010, s.10) Ibland kan manuset ändra form så pass drastiskt att en ny dräkt måste göras för någon karaktär om helheten inte längre passar. (Salmela, Vanhatalo 2004, s.87)

◆ Material- och färgval

Viktigt i en kostymörs arbete är att tänka på vilka material och färger som används. För att få ett så bra visuellt resultat som möjligt så är det viktigt att kostymören tänker på hur material lever i bild, hur det faller och vilka ytor som passar sig bäst. Färgens val har med belysningen att göra, och beror på ifall inspelningen görs i en studio eller på en inspelningsplats.

◆ Material

Materialet på kläderna till en film har annan betydelse än i vardagliga livet. Kläder som används i vardagligt liv skall vara bekväma och se bra ut, men när det gäller kläder till film så handlar det om vad som ser bra ut i en tvådimensionell bild. Materialet på kostymen påverkar dess fall och

hur den rör sig. Materialens yta påverkar mycket hur det ser ut i kamera, t.ex. absorberar sammet ljus och ser mörkare ut i bild medan chiffong reflekterar ljus och ser blankt ut. Om kostymen är gjord av flera olika material måste ljusteknikern vara medveten om detta

eftersom material reagerar på olika sätt i olika ljus. (Seppälä 2012, s.27) Småmönstrade tyger skall undvikas eftersom att de börjar leva i bild, också metalliska färger eftersom att de kan reflektera ljus. (Erlands, personlig kommunikation, 15.05.2013)

◆ Patinering

Att patinera ett tyg innebär att man behandlar det för att ge det mera liv i form av t.ex. fläckar eller nyansskillnader. När material väljs för en produktion är det bättre att välja naturmaterial eftersom att det är lättare att färga och patinera. Syntetmaterial kan till och med vara omöjliga att färga eller så kan det vara svårt att få dem att se bra ut när de patineras. Ibland kan man patinera genom att enbart tvätta eller stryka ett material. (Bergholm, Nivanka s.3)

Det kan vara svårt att hitta ett sådant tyg som man vill ha och ofta måst tyget bearbetas för att få den rätta känslan och det rätta utseendet. Tyger kan alltid färgas, patineras, dekorerar eller ytbehandlas på olika sätt. (Salmela, Vanhatalo 2004, s.87)

Olika metoder att patinera kan t.ex. vara att färga tyget i te, sandpappra materialet, smutsa ner det med sot eller kol, använda sig av lim och målarfärg eller att bleka det. Viktigt att tänka på är hur materialet skall skötas. Vissa sätt att patinera passar sig inte ifall kostymen skall tvättas ofta.

◆ Färg och ljus

Viktigt för kostymören är också att tänka på färgvärlden. Färgerna måste passa in med scenografin, känslan och med ljuset. Med hjälp av färgen kan man leda åskådarens uppmärksamhet dit man vill. Man kan också få en karaktär att stå i fokus med hjälp av färg. (Seppälä 2012, s.26) Färg attraherar, skapar och förstärker stämningen eller så kan man med hjälp av färg strukturerar genom att färgkoda olika scener eller grupper av människor. (Bergström 2001, s.285) Färg ger oss starka känslor och upplevelser, t.ex. anses rött vara varmt och blått kallt. Färg kan också ha symbolisk inverkan, många förknippar t.ex. rött med kärlek, gult med glädje och svart med sorg. Konstnären Wassily Kandinsky menar (enligt Bergström 2001, s.285) att; "Gult strävar mot åskådaren och strålar utåt över alla gränser. Blått drar sig undan likt en snigel som drar sig in i sin spiralsnäcka.

Grönt är passivt, rotfyllt och representerar den idealiska jämvikten. Rött är livligt, men har en målmedvetenhet, behärskad kraft och en rörelse inom sig själv." (Bergström 2001, s.285) Det är alltså viktigt att tänka på vilken färgskala karaktärerna har och ifall de har en gemensam sådan eller om varje karaktär har en egen färgskala.

Det är ändå ljuset som bestämmer färgen, för utan ljus finns ingen färg. Färg är fullständigt beroende av ljusets mängd och kvalitet. Färgen får sin nyans av ljuset och de andra färger som finns i dess närhet. Den visuella världen i film skapas utav ljus och skuggor och dessa ger liv åt material och ytor. (Pirilä, Peltomaa, Kivi 1983 s.74) Färgerna beror på ljussättningen vid en inspelning och det är bra att komma ihåg att färg kan ändra mycket i studio ljus jämför med i vanlig belysning eller i dagsljus. (Erlands, personlig kommunikation, 15.5.2013)

◆ Skådespelaren

En bra skådespelare spelare inte en roll, utan är karaktären. Karaktären byggs på den känsla manuset ger skådespelaren, hans intuitioner och hur karaktären ser ut. Dessa tre faktorer är också viktiga för kostymören. Kostymören och skådespelaren måste jobba tillsammans för att skådespelaren skall känna att de kläder han bär stämmer överens med den bild och känsla han byggt upp om sin karaktär. (Hakala 2010, s.10-11)

◆ Att skapa en karaktär

I en film skall skådespelaren vara karaktären inte spela honom. Detta kan innebära att skådespelaren till och med måste gå ner i vikt, bära peruk eller använda låtsas öron. Oftast räcker det dock med att bära en kostym, och det är inte ovanligt att skådespelaren hittar sin roll när han får klä på sig sin kostym. Vissa skådespelare bär till och med sin kostym i sitt privata liv en tid före inspelningen börjar för att komma in i sin roll bättre. (Landis 2007, s. xvii-xviii)

När Alma Pöysti, skådespelare med erfarenhet av både teater och film, går in i en ny roll så börjar hon med att läsa manuset, sedan träffar hon regissören och diskuterar rollen. Här brukar också kostymören ibland medverka. Efter att hon träffat regissören så är det dags att sätta sig in i karaktärens liv. Det gör hon genom att läsa litteratur och titta på bilder, lyssna på musik och träffa människor i verkliga livet som är i liknande situationer som karaktären.

Utseendet har en stor betydelse för karaktären. Hon säger att ibland kan det kännas som att man inte alls hittar sin karaktär och inget känns rätt men när hon ser sin kostym så faller alla bitarna på plats.

Pöysti berättar om filmen "Där vi en gång gått" där hon bar korsett, vilket har varit hennes största utmaning när det kommer till kostymer hon burit. Eftersom att hon inte kände sig bekväm i kläderna så blev det en psykologisk press och en osäkerhet. Annat som kan vara ett hinder är skor med klack och väldigt obekväma kläder. (Pöysti, personlig kommunikation, 15.05.2013)

◆ Skådespelarens samarbete med kostymören

Skådespelare och kostymören är båda involverade i att skapa en karaktär. Deras relation till varandra är byggd på förtroende och talang, och när skådespelaren och kostymören kan samarbeta bra så blir resultatet det bästa möjliga. (Dawn 2012)

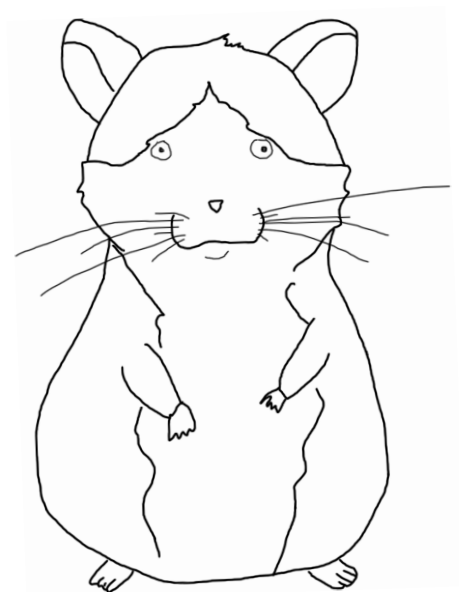
Susanne Marins, skådespelare, säger att produktionen alltid blir bättre ifall alla parter samarbetar med varandra och en stor fördel är ifall alla redan är vana att arbeta tillsammans. Hon säger att skådespelarens kontakt direkt till kostymören kan skilja sig i olika produktioner, ibland har skådespelaren chans att påverka och ibland inte. Det är dock viktigt att våga säga till ifall det är något med kostymen som inte känns rätt så att kostymören kan ändra på det och alla inblandade blir nöjda. Kostymören finns där för att hjälpa till att skapa karaktären så bra som möjligt, och för att detta skall lyckas så måste skådespelaren vara bekväm med sin kostym. (Marins, Personlig kommunikation, 20.05.2013)

3

Hamstern

I det här kapitlet kommer jag att berätta om hur hamsterkostymen fick sitt utseende, och hur jag samarbetat med Rebecka och Jenny på Rundradion för att få det bästa möjliga resultatet.

◆ Första mötet

I februari träffade jag Rebecka Erlands för första gången för att få information om mitt uppdrag. Det jag fick veta under detta möte var att jag skulle göra en hamsterkostym åt en vuxen människa för ett nytt barnpogram. Tyvärr hade inte planeringen vid Rundradion ännu riktigt kommit igång och de riktlinjer jag fick nu var inte många. Efter mötet började jag forska i hur hamstern ser ut, betar sig och rör sig för att få en bra bild av hur en riktig hamster är. Jag började skissa, och fick via e-post fler riktlinjer om kostymens utseende.

Inför första mötet med Rebecka och Jenny Ingman hade jag tagit reda på hur hamstern fungerar och tagit med bilder på hamstrar och kostymer som inspirerade mig. Jag hade också försökt hitta tyg som skulle kunna passa till hamsterkostymen. Vi diskuterade nu hamsterns karaktär och hur hamstern skulle se ut och jag fick en klar bild av vad jag skulle planera och tillverka. Vi kom tillsammans fram till utseendet på hamsterkostymen och vilka funktioner på dräkten som var nödvändiga för att dräkten skulle fungera så bra som möjligt under inspelningarna.

◆ Karaktären och utseendet

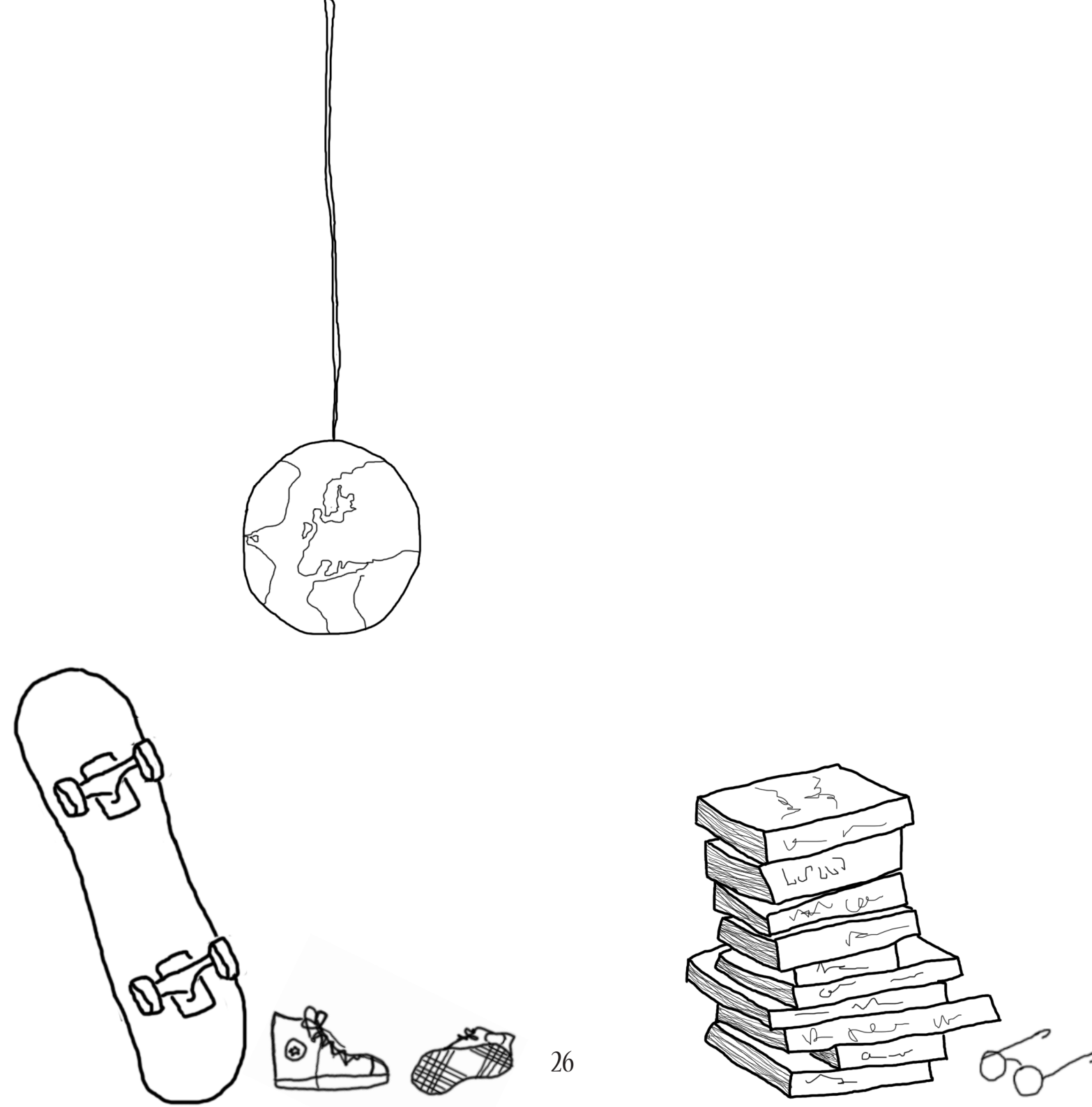
Hamstern är en världsvan kvinna i medelåldern. Hon är vis, kunnig och nyfiken. Hon bryr sig inte om ålder eller kön och gör det hon vill, som att åka skateboard och linbana. I programet är hennes uppgift att förklara för barnen hur saker fungerar eller varför de finns.

Karaktären skall se ut som en hamster men ha kvinnliga attribut. Hamstern skall kunna röra sig bra, men får vara rundare vid benen. Vid första mötet bestämdes det att hamstern också skulle ha ett huvud med hamster öron. Skådespelarens ansikte skall synas och skall med hjälp av smink få ett hamster utseende. Huvudet skall vara större än en människas och måste alltså stoppas på något sätt, hamstern skall inte ha någon hals. En bit in i processen bestämdes det dock att hamstern inte skulle ha ett löst huvud utan att hamstern enbart skulle ha en mössa och med hjälp av smink förvandlas till en hamster. Svansen skippas på dräkten eftersom att

den ibland knappt syns på en riktig hamster och känns obetydlig för kostymen.

Färgen på hamstern skall vara rödbrun för att passa med scenografin och de övriga karaktärerna, och för att det inte skall bli nått problem med ljussättningen som det kunde bli om en ljusare färg skulle användas. När vi diskuterade hamstern visade jag också prov på ett tyg jag hittat i en guldbrun färg, som både Rebecka och Jenny tyckte om, men vi kom fram till att tyget ännu behöver bearbetas för att få mera nyans.

Hamstern kommer också att ha på sig kläder och skor. Vid det här mötet diskuterades det att hon skulle ha olika västar, scarfar och möjligtvis glasögon samt converse eller kängor. Kläderna kommer dock Rebecka att stå för och min uppgift är enbart att sy själva hamsterkostymen.

3.2 Planering

◆ Hamstern

För att få en bättre bild av hur en hamster ser ut, fungerar och rör sig så började jag mitt planeringsarbete med att forska om hamstern.

◆ Arter

Det finns tre huvudarter av hamstern - gulldhamstern, kinesisk hamster och rysk dvärghamster. Gulldhamstern finns idag i mängder olika färger och pälstyper, oftast är den guldd brun men finns också i mörkare nyanser av röd, vit, creméfärgad, grå och svart. Pälsen kan vara lång eller kort, vara av angora art eller vara lockig. Tätheten och glansen på pälsen varierar också. Gulldhamstern förekommer också i tecknade varianter, alltså att hamsterns päls är i olika mönster och flera färger. Den kinesiska hamstern förekommer i två

olika färger, antingen har den gråbeige päls med vit mage och svart rygglinje eller är gråbeige med vita fläckar. Ryska dvärghamstern förekommer i många färgvarianter. Normalfärgen är matt brungrå och med underfärgen mörk skiffergrå och magen nästan rent vit. Dvärghamstern förekommer också i färgerna vit, sandfärg, gråbrun och grå. Dvärghamstrarna har oftast ljusare mage. (Alderton 2001, s.126-131)

◆ Utseende och egenskaper

Trots hamsterns runda mage och uppstoppade kinder så är den livlig och tycker om att röra på sig och är också väldigt nyfiken. Hamstern har kindpåsar var den gömmer överflödigt mat fören den gömmer den i något hörn av sin bur. När kindpåsarna är fyllda fördubblas hamsterns huvudomfång. Hamstern har skarpa och vassa nagtänder.

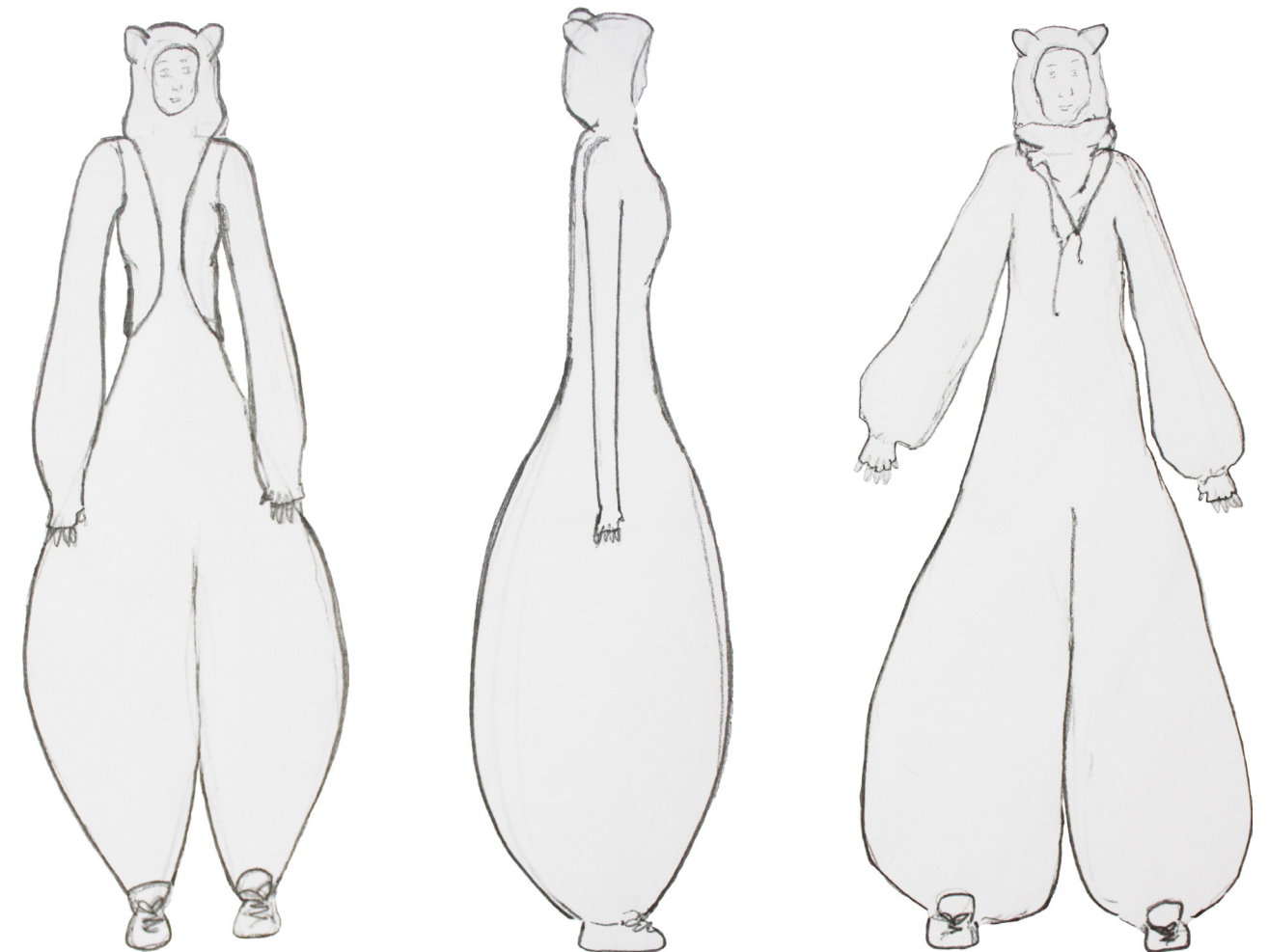
Sina morrhår använder den som känselorgan och de hjälper hamstern att orientera sig fram. Hamstern har stora öron och bra hörsel, stora blanka ögon som är lätt utstående och en torr nos. Den har kraftiga framben med mycket muskler, och aningen svagare bakben. Tassarna har fyra tår och en liten tumme. (Von Frisch 1991, s.14-53)

◆ Skisser

Eftersom att jag till en början inte visste speciellt mycket om kostymens utseende så fokuserade jag bara på formen på kostymen till en början. Efter att jag sen träffat Rebecka och Jenny så kunde jag på allvar börja skissa kostymer som motsvarade vad vi diskuterat. Jag skickade sen mina skisser till Jenny för att få respons.

Figur 1. Första skisserna på kostymens form och utseende

Figur 2. Skisser efter första diskussionen med Rundradion

Figur 3. Skisserna som skickades till Rundradion

Figur 4. Skisser med ändringar på huvud och bak
efter Rundradions kommentarer

◆ Materialet

Materialets viktigaste egenskap var utseendet, alltså kom detta före bekvämlighet och skötsel. Färgen på materialet valdes efter Rundradions önskemål, och vilken färg som skulle se bäst ut i bild. Materialet jag valde faller snyggt och har en fin guldbrun färg. Materialet hade tur nog en hel del nyansskillnader och gav en fin lyster när ljuset träffar det, men det behövde ändå få mera nyanser för att ge mera liv åt dräkten, och för att den skulle se mera verklig ut. Jag provade på många olika metoder för att få ett bra resultat. Jag provade både sådana metoder som skulle försvinna i tvätt, och sådant som skulle tåla tvätt. Jag testade olika slags kriter, pennor och färg samt oväntade saker som skokräm.

Figur 5. Patinerings prov med textilfärg

Figur 6. Patinerings prov med skokräm

Figur 7. Patinerings prov med svart pastellkrita och kolkrita

Figur 8. Patinerings prov med vit pastellkrita, tavelkrita och vit färgpenna

Efter att ha testat bearbeta tyget så tyckte jag själv att det prov gjort med pastellkrita, färgpenna samt tavelkrita var det som gav ett det finaste resultatet. Jag visade proven åt Jenny och Rebecka och de höll båda med om att just det alternativet var det som skulle fungera bra.

I det här fallet så var inte hållbarheten och skötseln det som var det viktigaste, utan utseendet. Alltså behövde jag inte tänka på att krita och färgpenna möjligtvis skulle nöta vid användningen och inte skulle gå att tvätta utan att färgen försvann.

3.3

Tillverkning

◆ Mönsterkonstruktion

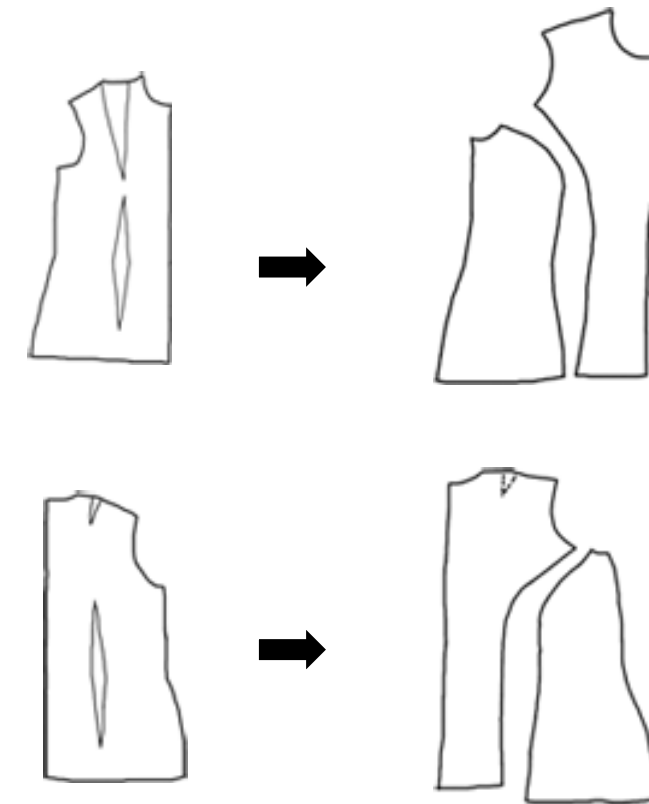
Efter att ha fått klartecken från rundradion om att de var nöjda med kostymens utseende på skisserna så påbörjade jag mönsterkonstruktionen för kostymen. Jag utgick ifrån Protekos grundmönster för livdel, byxa och ärm och gjorde sedan justeringar så att dräkten skulle passa Jenny som spelar hamstern. Jag hade inte själv möjlighet att träffa Jenny utan fick hennes mått skickade via e-post åt mig, vilket gjorde mönsterkonstruktionen aningen svårare.

Figur 9. Mönsterkonstruktion

◆ Livdel

Jag började med att sy en toall av Protekos grundmönster för livdel i storlek 40 för att sedan på docka göra ändringar i mönstret. Jag bestämde mig för att ge livdelen en prinsesskärning för att ge dräkten ett så kvinnligt utseende som möjligt för att väga upp de stora benen.

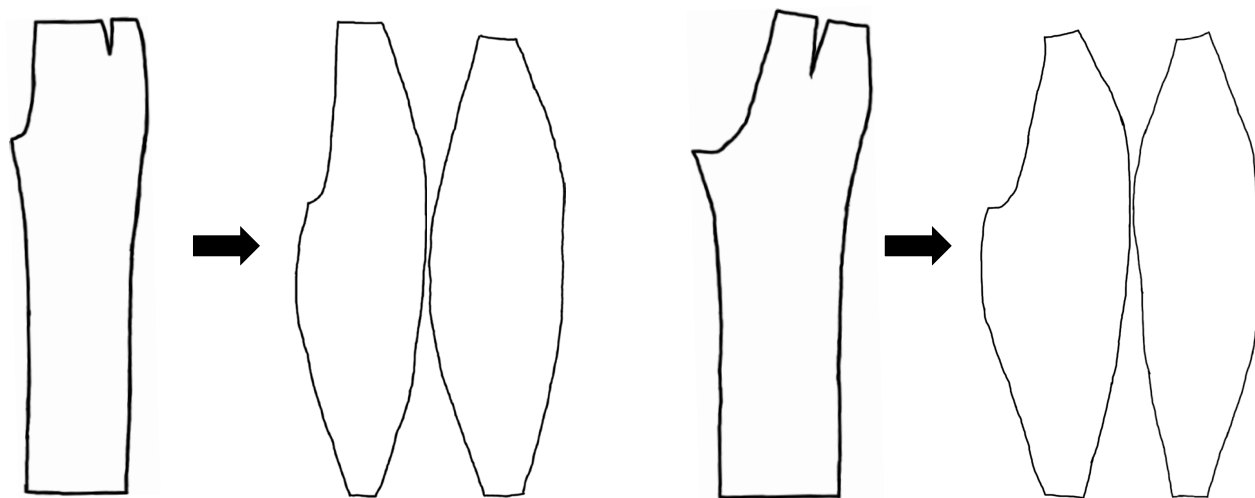

Figur 10. Protekos grundmönster för livdel samt ändrade mönsterdelar

◆ Byxa

Jag använde mig av Protekos grundmönstret för byxa i storlek 42 för mönstret för byxan. Det var en utmaning att få den form jag ville ha på byxorna. Jag funderade på att göra en harembysa, men konstaterade att det ändå var fel för det intryck hamstern skulle ge och jag bestämde mig för att konstruera utgående från grundmönstret. Jag gjorde flera toaller av byxan innan jag fick den form jag ville ha.

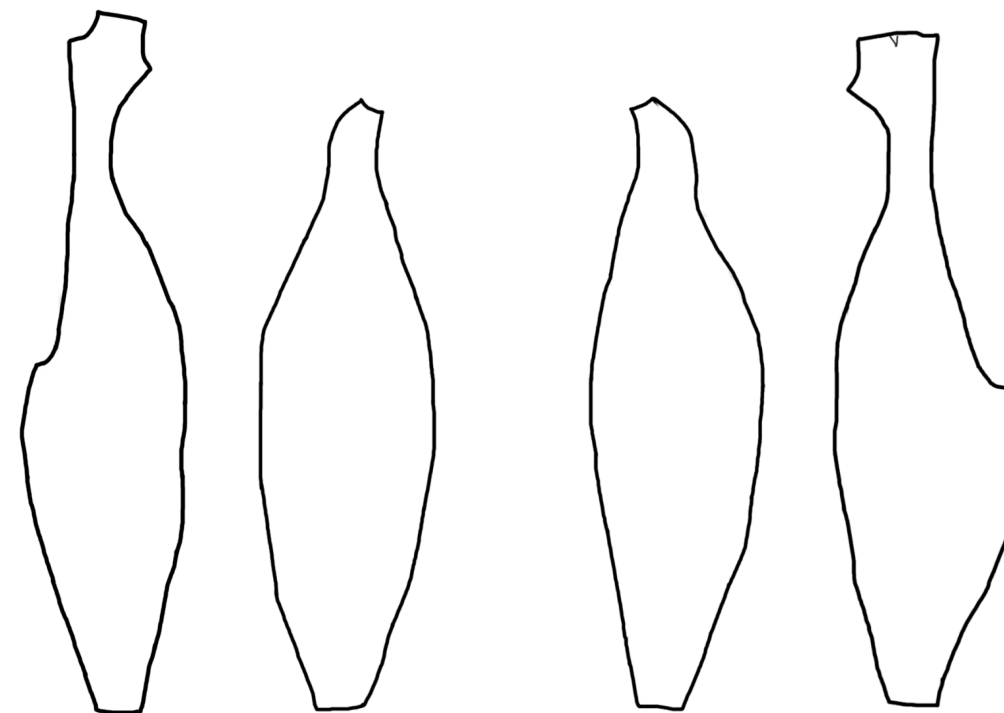
Jag gjorde en skärning mitt fram och bak för att ge byxan så mycket volym som möjligt. Jag funderade på att göra ännu fler skärningar i byxan, men efter att ha gjort en toall på mönstret med 4 skärningar i byxbenet visade det sig att formen var så som jag ville ha den. Jag sänkte också grenen på byxan.

Figur 11. Protekos grundmönster för byxa samt ändrade mönsterdelar

◆ Livdel + byxa

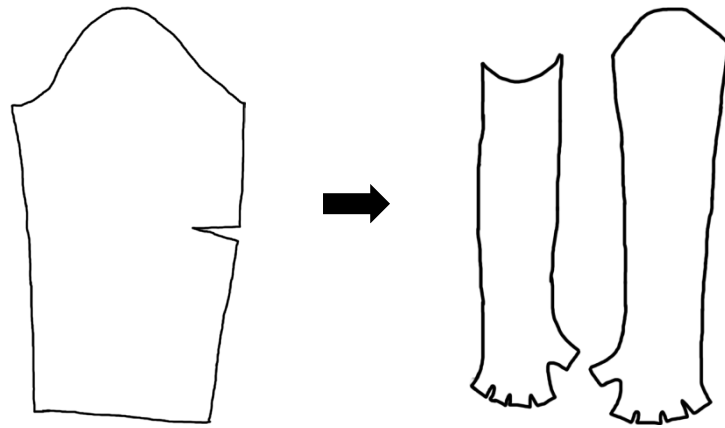
För att kostymen skulle se ut och ge känslan av att faktiskt vara en riktig hamster och inte bara en kostym så gjorde jag dräkten till en overall. Nu fick kostymen också så lite sömmar som möjligt. Jag konstruerade alltså ihop de färdigt konstruerade livdelarna och byxdelarna till ett stycke.

Figur 12. Mönsterdelar för hamsterkostymen

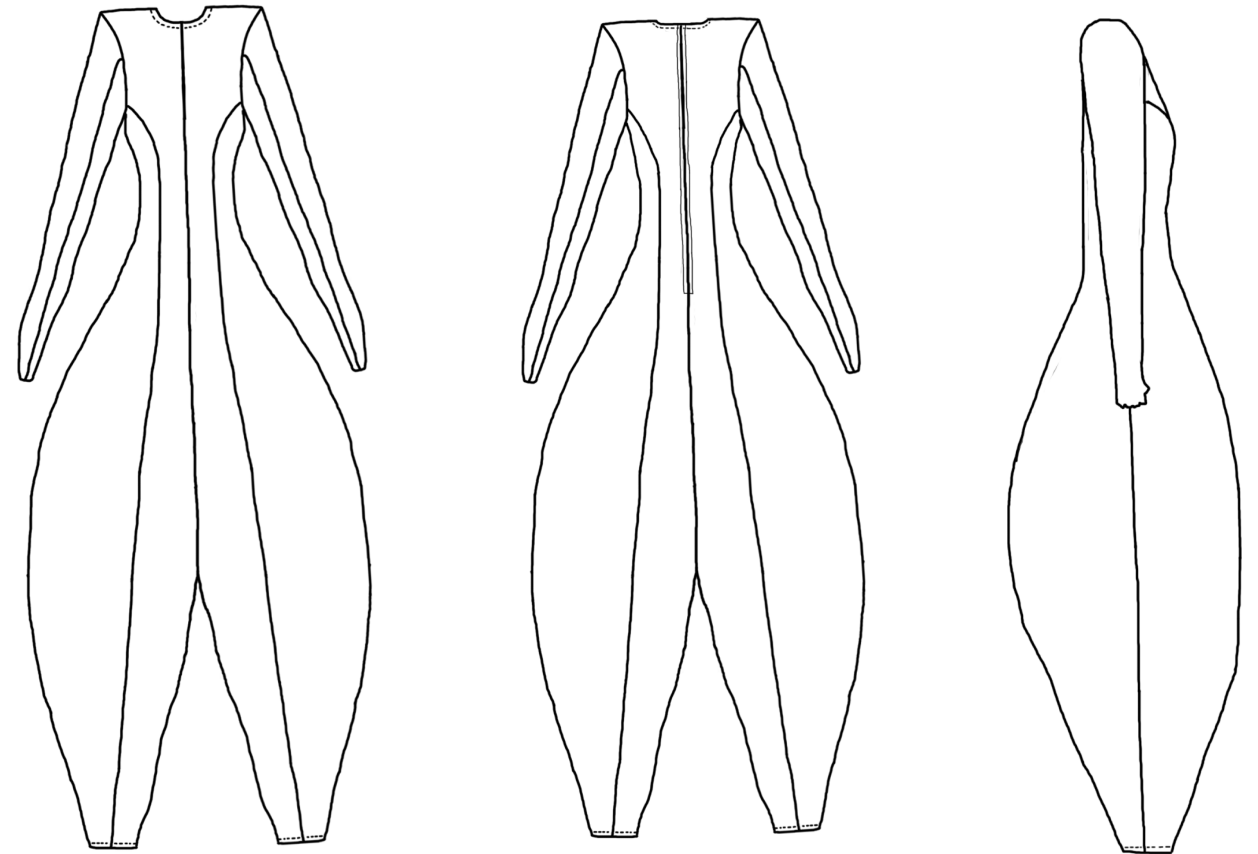
◆ Ärm

När jag konstruerade ärmerna utgick jag från Protekos grundmönster för ärm i storelek 40. Ärmerna gjordes aningen smalare och längre. Ärmerna skulle passas ihop med ett mönster på en vante, som jag konstruerade utgående från min egen hand. Vanten är en fingervante med fingertopparna synliga. Detta för att hamstern måste kunna använda sina händer på ett praktiskt sätt, och eftersom en hamsters tassor liknar människans fingrar så passade det utseendemässigt. Sedan ändrade jag skärningen på ärmerna så att den istället för en söm på undersidan av ärmerna fick en söm på vardera sida av ärmerna för att underlätta sömnaden.

Figur 13. Protekos grundmönster för ärm samt ändrade mönsterdelar

◆ Arbetsskisser

Figur 14. Arbetsskisser

◆ Provning

Efter att mönstret var färdigt gjorde jag en toall i ett bomullstyg att testa på Jenny. Vid provningen var tyvärr Rebecka inte närvarande. Tillsammans med Jenny, och konversation via e-post med Rebecka, kom vi fram till följande ändringar:

- Ärmen görs kortare
- Benet görs kortare
- Mera vidd i midjan behövs
- Tas in vid bysten

Även om toallen inte var gjord i ett likadant tyg som materialet som skulle användas till kostymen så tyckte jag att toallen såg bra ut och att mönstret borde fungera bra i det rätta tyget.

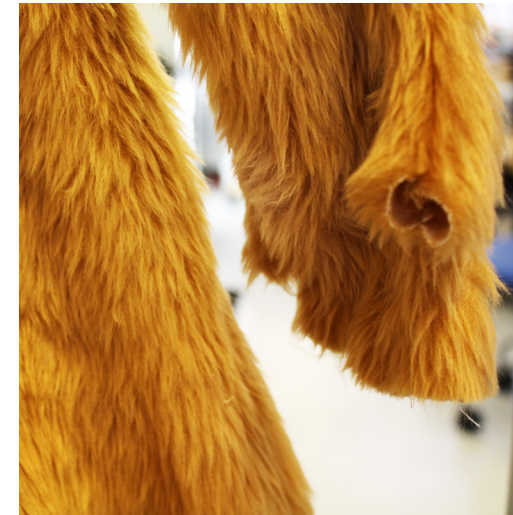
Figur 15-17. Provning

◆ Tillskärning och sömnad

Efter provningen och alla ändringar på mönstren var klarar så var det dags att skära till bitarna i tyget. Jag satte till 2 cm sömsmån i kanterna och 4 cm vid dragskedsöppningen. Jag använde mig av en polyester tråd och sydde endast ihop dräkten med en raksöm, detta för att det skall vara enkelt i framtiden att ändra på dräkten eftersom att dräkterna vid Rundradion ofta återanvänds. Materialet jag använde rispade inte heller så en overlock söm var onödig. Jag sydde en grov dragkedja i ryggen för att den skulle hålla bra och inte fastna så lätt i tyget. Halsurrigningen och benfållen vek jag in två centimeter och sydde med en raksöm. Vantens kant lämnade jag rå, detta för att det skulle varit svårt att fålla så en rå kant var i detta fall snyggare.

Figur 18-19. Tillverkning

Figur 20-22. Detaljer på dräkten

◆ Hamstern får färg

När dräkten var ihopsydd så var det dags att ge den mera nyans genom att patinera den med vit pastellkrita, tavelkrita och färgpenna. Jag använde mig av främst vit pastellkrita men också vit färgpenna samt tavelkrita. Jag försökte göra dräkten ljusare enligt hur en hamsters teckning brukar se ut. Detta var dock inte så lätt eftersom att en hamsters och en människas kropp är väldigt olika. Jag fokuserade på att patinera på magen och underarmarna samt benens innersida.

Figur 23-24. Hamstern får färg

Figur 25-27. Nyansering på hamsterdräkten

◆ Hamsterns ben

Hamsterns överkropp skulle vara väldigt kvinnlig och kroppsnära men benen stora och lösa likt en hamsters ben. Jag hade mycket problem med hur benen skulle stoppas för att få en bra form men ändå vara lätta att röra sig i och se bra ut. Jag funderade på många lösningar för benen, så som att sy en innerbyxa och stoppa den med vadd eller annat passande material, att göra en byxa med tyll lager sydda ovanpå varandra, att sy en byxa i skumgummi eller att göra en stomme av skummgummi remsor, att sy skummgummi remsor i sömmarna eller att göra en ståltråds stomme.

Figur 28. Stoppning av tyll
Figur 29. Skummgummi stomme

Alla alternativen hade sina för- och nackdelar men slutligen så sydde jag skumgummi remsor i sömmarna på benen inför pilotinspelningen. Efter det var det meningen att de ännu skulle ändras och få mera stadga men efter inspelningen tyckte de på Rundradion att benen som de nu var såg bra ut i bild och inget behövde ändras på dem.

Figur 30. skumgummi remsor sydda i dräktens sömsmånar

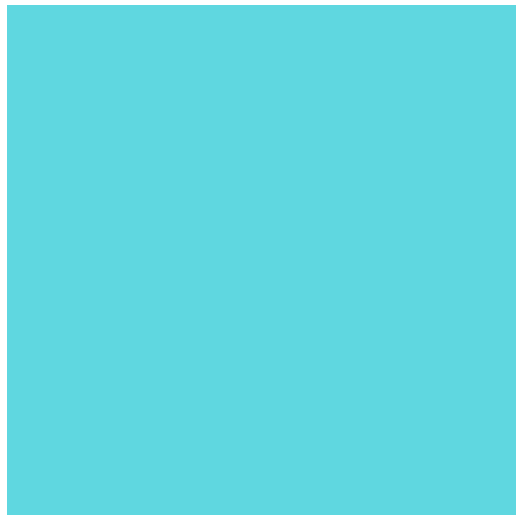

3.4

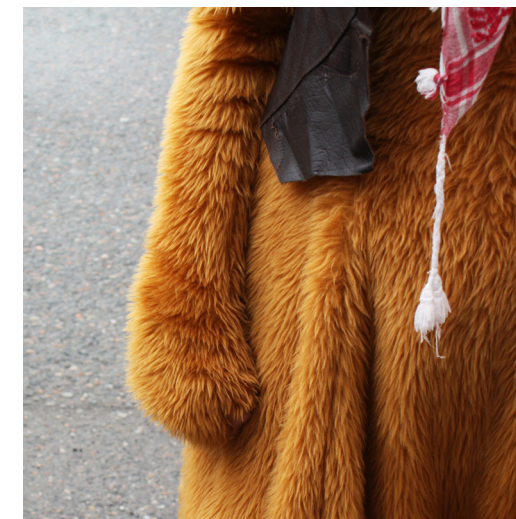
Foton

Figur 31-34. Hamsterkostymen

Figur 43-46. *Detaljer på kostymen med tillhörande kläder*

4

Resultat och analys

◆ Resultat

När jag fick mitt uppdrag från Rundradion så kände jag en viss oro och visste verkligen inte hur jag skulle kunna tillverka en hamsterkostym. Men tur nog så var jag inte rädd för utmaningen och tog på mig uppdraget. Arbetsprocessen har i sig varit utdragen, men dräkten gjordes på ett tajt tidsschema och jag fick verkligen ge mitt allt för att hinna med. Trots det så är jag mycket nöjd med dräktens utseende och jag har fått bra respons från Rundradion och dräkten har fungerat bra på inspelningarna.

Skrivandet av min forskningsdel har också varit en utmaning, men en rolig sådan. Det visade sig att det var svårare att hitta material om ämnet än jag trodde, men detta har bara gett mig en större kunskap om ämnet eftersom att jag verkligen fått leta material från mycket olika och oväntade litteratur källor. Jag känner nu att jag fått en bra bas för förhoppningsvis framtida projekt i kostym tillverkning!

◆ Förbättring

Nu när kostymen är klar så känner jag mig väldigt nöjd och jag har lärt mig mycket under arbetets gång. Kostymens utseende motsvarar både mina och Rundradions förväntningar och den har fungerat både fysiskt och utseendemässigt bra under inspelningarna. Det finns dock sådant jag kunnat göra bättre.

Min forskning har jag gjort systematiskt och målinriktat men nu när jag ser slutresultatet så känner jag att kunnat hitta mer information från andra källor. Även om litteratur och intervjuer har varit givande så borde jag ha grävt ännu djupare och t.ex. analyserat filmer.

Arbetet med dräkten har varit det roligaste jag gjort under min studietid, även om det varit stressigt. Jag känner att jag kunde ha hanterat stressen bättre och arbetat flitigare ibland, men ovanheten att arbeta tillsammans med andra slog in. Nu är jag dock beredd inför liknande samarbete i framtiden.

Jag är mycket nöjd med kostymens konstruktion och utseende men jag känner nu att jag också borde lagt ner mera tid på att ge insidan av kostymen ett finare utseende och att jag borde ha förstärkt sömmarna för att göra den mer hållbar.

◆ Samarbetet

Mitt samarbete med Rundradion har varit utmanande men lärorikt, både när det kommer till att tillverka dräkten och att samarbeta. Arbetet har varit utmanande på grund av att jag befunnit mig i Åbo och Rundradions produktion Småfolk görs i Vasa så jag har inte haft möjlighet att t.ex. prova dräkten när det behövs för att få arbetet att framskrida. Dock har arbetet varit väldigt roligt och givande! Jag har lärt mig mycket om att samarbeta med en annan kostymör, med en regissör samt med skådespelare. Samarbeten som jag värdesätter för framtida arbeten.

Arbetet underlättade mycket eftersom jag gjorde min praktik vid Rundradion hösten 2012 med Rebecka som handledare. Jag kände till hur de arbetar vid Rundradion och det kändes aldrig jobbigt att kontakta Rebecka och Jenny, som gjort allt de kunnat för att hjälpa mig och för att underlätta mitt arbete.

◆ Framtiden

Nu när mitt arbete är färdigt så känner jag bara en starkare vilja till att det är just kostymer jag vill göra i framtiden. Att få låta fantasin flöda, hitta på egna kreativa lösningar och arbeta med roliga material är något jag verkligen brinner för och vill fortsätta göra. Även om arbetet är tidskrävande och stressigt så är det en stress jag tycker om och vet att jag kommer att klara av.

Jag känner att jag nu är mera insatt i kostymörens arbete och vill fortsätta lära mig mera. Detta arbete hoppas jag skall ge mig nya möjligheter i framtiden och att jag skall få fortsätta göra det jag brinner för!

5

Källförteckning

◆ Källförteckning

Alderton, D. (2001) *Goda råd om dina smådjur*. Bokförlaget Prisma. Stockholm

Bergholm, B. Nivanka, L. *Musiikinäytelmän tuotantovaiheet valinnasta ensi-iltaan*.

Bergström, B. (2001) *Effektiv visuell kommunikation - Hur man får ett budskap att nå fram i print, film och webbsajter*. Carlsson bokförlag. Borås.

Dawn, R. (2012) <http://articles.latimes.com/2012/dec/20/news/la-en-mn-actors-costumes-20121220> (hämtat 15.06.2013)

Hakala. (2009) *Pukusuunnittelija roolinrakentajana näytelmässä NEITI PELOKAS*. Ingår i M. Heikkilä-Rastas (red.), *Pukutaika*. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.

Landis, D N. (2007) *Dressed – A century of hollywood costume design*. HarperCollins. New York.

Pirilä, K. Peltoma, H. Kivi, E. (1983). *Elokuvamaailmaisun perusteet*. Insinööritieto Oy.

Salmela, S. Vanhatalo, T. (2004). *Näyttämöpukuja*. LIKE. Helsingfors.

Seppälä, H. (2012). *Pukusuunnittelun merkitys elokuvassa*. Tampereen ammattikorkeakoulu. Examensarbete.

Sotti. (2009) *LUMIKUNGATAR MUOTOUTUU – Pukusuunnittelijan muotoiluprosessi*. Ingår i M. Heikkilä-Rastas (red.), *Pukutaika*. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.

Von Frisch, O. (1991). *Hamster*. Ica bokförlag. Västerås.

Skillset. (2010). *Costume designer*. <http://www.creativeskillset.org/film/jobs/costume/>

◆ Bildförteckning

- Figur 1. Första skisserna på kostymen. Linn Nyholm.
Figur 2. Skisser efter första diskussionen med Rundradion. Linn Nyholm.
Figur 3. Skisserna som skickades till Rundradion. Linn Nyholm.
Figur 4. Skisser med ändringar på huvud och bak efter Rundradions kommentarer. Linn Nyholm.
Figur 5. Patinerings prov med textilfärg. Foto: Linn Nyholm.
Figur 6. Patinerings prov med skokräm. Foto: Linn Nyholm.
Figur 7. Patinerings prov med svart pastellkrita och kolkrita. Foto: Linn Nyholm.
Figur 8. Patineringsprov med vit pastellkrita, tavelkrita och vit färgpenna. Foto: Linn Nyholm.
Figur 9. Mönsterkonstruktion. Linn Nyholm.
Figur 10. Protekos grundmönster för livdel samt ändrade mönsterdelar
Figur 11. Protekos grundmönster förbyxa samt ändrade mönsterdelar
Figur 12. Mönsterdelar för hamsterdräkten. Linn Nyholm.
Figur 13. Protekos grundmönster för ärm samt ändrade mönsterdelar
Figur 14. Arbetsskisser. Linn Nyholm.
Figur 15-17. Provning. Foto: Linn Nyholm. Modell: Jenny Ingman.
Figur 18-19. Tillverkning. Foto: Linn Nyholm.
Figur 20-22. Detaljer på kostymen. Foto: Linn Nyholm.
Figur 23-24. Hamstern får färg. Foto: Linn Nyholm.

- Figur 25-27. Nyanseringar på hamsterdräkten. Foto: Linn Nyholm.
Figur 28. Stoppning av tyll. Linn Nyholm.
Figur 29. Skummgummi stomme. Linn Nyholm.
Figur 30. Skummgummi remsor sydda i dräktens sömsmåner. Foto: Linn Nyholm.
Figur 31-34. Hamsterkostymen. Foto: Linn Nyholm. Modell: Jenny Ingman.
Figur 35-38. Detaljer. Foto: Linn Nyholm. Modell: Jenny Ingman.
Figur 39-42. Kostymen med tillhörande kläder. Foto: Linn Nyholm. Modell: Jenny Ingman.
Figur 43-46. Detaljer på kostymen med tillhörande kläder. Foto: Linn Nyholm. Modell: Jenny Ingman.

Illustrationer gjorda av Linn Nyholm

